HÅNDBOK

FOR

UTARBEIDELSE AV

BEREDSKAPSPLAN

FOR

BEITEBRUK

Beredskapsplan for beitebruk – revidert av NSG desember 2012

Innhold

1 Hvorfor beredskapsplan? 1
2 Målsetting 2
3 Planleggingsprosess/forarbeid 2
4 Beiteutvalg 3
5 Planens status 3
6 Planens innhold 4
6.1 Tekstdel 4
6.1.1 Grunnlagsdel 4
6.1.2 Tiltaksdel 5
6.1.3 Aktuelle lover, regler, forskrifter 14
6.2 Kartdel 25
6.2.1 Eksempel på kart N250: Oversiktskart Øystre Slidre kommune 27
6.2.2 Eksempel på kart N250: Beitebrukskart Øystre Slidre kommune 28
6.2.3 Eksempel på kart N250: Fare- og konfliktkart Øystre Slidre kommune 29
6.2.4 Eksempel på kart N50: Beitelagsoversikt Øystre Slidre kommune 30
7 Evaluering og oppdatering av planen 31
8 Planen er ferdig – hva så? 31

Norsk Sau og Geit
Postboks 104, 1431 Ås
Telefon: +047 950 96 060
Faks: +047 64 94 17 04

1 Hvorfor beredskapsplan?

Beitebruken i Norge blir drevet under mange ulike forhold. Topografi, klima, landskapstyper, beitekvalitet, rovviltforekomst osv., er rammevilkår som influerer på beitebruken. Dette gir store lokale variasjoner i driftsforhold og driftsformer. For all beitebruk gjelder imidlertid hele tiden å søke å legge til rette for optimale forhold for beitedyrene. Gjennom en årrekke har beitebrukerne innarbeidet og tilpasset rutiner og organiseringsformer for å ivareta dyrevelferden og effektivisere arbeidet ved det å ha dyr på utmarksbeite. En innarbeidet beredskap gjør at beitebrukere kan håndtere ventede og uventede situasjoner gjennom beitesesongen.

Den samfunnsmessige utviklingen har etter hvert ført til en utvidet bruk av utmarksarealene. Eksempelvis påvirker økt turisme/hyttebygging den tradisjonelle beitebruken i stadig større grad. Andre faktorer som har påvirket beitebruken de siste tiårene er radioaktivt nedfall, flått, alveld og rovvilt. Samtidig har en fått en økt offentlig kontroll- og forvaltningsfunksjon som beitenæringen må forholde seg til, både på lokalt og regionalt plan. I møte med dette er det behov for både en synliggjøring og en videre utvikling av arbeidet for dyrevelferd på utmarksbeite. Videre er det nødvendig med et samarbeid mellom de ulike berørte partene. Et slikt samarbeid vil både tydeliggjøre partenes respektive ansvarsområder, og bidra til et mer effektivt arbeid for dyrevelferd på utmarksbeite. En beredskapsplan for beitebruk vil være et naturlig resultat som konkretisering av disse behovene.

For Norsk Sau og Geit (NSG) er det vesentlig at beitenæringen selv utarbeider beredskapsplaner, nettopp fordi ansvaret for en slik beredskap primært ligger hos hver enkelt næringsutøver. Valg av prosess og eventuelle andre samarbeidspartnere for en bredere forankring er opp til næringen selv. Denne håndboken for utarbeidelse av beredskapsplan kan være et utgangspunkt, eller den kan følges relativt slavisk. *Det viktigste er at planen er lokalt tilpasset, handlingsrettet og konkret.* Følgelig bør den ikke være mer omfattende enn at den kan gjennomføres ut fra tilgjengelige ressurser. Slik blir den det praktiske verktøyet den er ment å være.

2 Målsetting

En beredskapsplan for beitebruk bør ha som hovedmål

- å forebygge tap og skader hos husdyr på beite.
- å fange opp avvikende forhold i beiteområdene; syke/skadde dyr, rovviltangrep/rovviltskader, dyr som har blitt gående igjen om høsten osv.
- å sørge for at nødvendige tiltak blir gjennomført.

For å ivareta en slik målsetting må planen være så konkret og praktisk rettet som mulig. Den skal helt enkelt være et nyttig og funksjonelt verktøy. Samtidig kan en gjennom selve planprosessen få andre positive effekter som

- faglig fokus på dyreetikk/velferd
- konstruktivt samarbeid mellom alle involverte parter
- forståelse for beitebruken

3 Planleggingsprosess/forarbeid

Som nevnt er det gjennom en årrekke innarbeidet rutiner for beredskap i næringen, og en beredskapsplan vil ofte i hovedsak synliggjøre denne eksisterende beredskapen. Det bør derfor være et mål at alle beitelag/beiteområder på selvstendig grunnlag etablerer egne beredskapsplaner. Et samarbeid med tilstøtende beitebrukere/beitelag kan være nødvendig i slike tilfeller.

Et samarbeid med kommune o.a. vil ofte være formålstjenlig, nettopp fordi beitebruken ikke kan drives isolert fra samfunnet forøvrig. Det vil gi en bredere forankring av planen, og medfører en noe mer arbeidskrevende prosess. Deltakere i forarbeid og planleggingsprosess kan eksempelvis være følgende:

- representanter for beitebrukerne/beitenæringen
- kommunen
- Mattilsynet
- evt. andre lokale involverte (f.eks. fjellstyre, veterinær osv.)

Listen er ikke uttømmende. Noen steder vil det være naturlig at faglag/lokallag av NSG også deltar. Beredskapsplanen bli en synliggjøring av det som eksisterer av beredskap og de mål en vil strekke seg etter. Derfor er sammensetning og størrelse

av arbeidsgruppen viktig. Planleggingsgruppen må ha forankring og mandat i sine respektive miljøer for å kunne utarbeide en beredskapsplan. Det vil lette arbeidet og gjøre godkjenningsprosessen og gjennomføringen mye enklere.

4 Beiteutvalg

Arbeidsgruppens mandat kan senere utvides til funksjon som et *beiteutvalg*. Beiteutvalget vil være en nyttig møteplass mellom næring, kommune og andre impliserte for evaluering og rullering av planen, samt evt. andre utmarksrelaterte drøftinger. Uten et slik fast forum for kontinuerlig videreføring av planen vil beredskapsplanen ikke få den nødvendige funksjonalitet og forankring. Et beiteutvalg må ha et klart mandat, og ha en sammensetning som gjenspeiler mandatet. Det kan være fordelaktig om sekretærfunksjonen kan legges til kommunens administrasjon. Det finnes konkrete eksempler på slike utvalg i Lesja og Oppdal kommuner.

5 Planens status

Det er eksempler på planer som forblir mer eller mindre aktivt brukt. NSG har som mål at alle kommuner med utmarksareal etablerer egne *beitebruksplaner* forankret i sin lovpålagte arealplanlegging. En beredskapsplan kan være en aktiv del av en slik beitebruksplan, nedfelt som et konkret tiltak. Slik sett kan beredskapsplanen få en sterkere kommunal forankring. Det må likevel understrekes at dersom en velger en slik status for beredskapsplanen må hele beitenæringen være samlet om det. Det er ingen kommunal lovpålagt oppgave å lage en beredskapsplan, og den må ikke bli oppfattet som et ”kommunalt styringsverktøy” som skal påtvinges beitebrukerne. Derfor må prosessen være i tråd med det ansvar og de forpliktelser beitebrukerne selv innestår for.

Ikke alle kommuner har beitebruksplaner. Dersom næringen likevel velger en å utarbeide en beredskapsplan i samarbeid med bl.a. kommunen, vil det være nyttig å tilkjennegi dette samarbeidet og planens innhold. Beredskapsplanen kan i slike tilfeller f.eks. legges frem til orientering for aktuelle kommunale råd eller utvalg.

6 Planens innhold

Beredskapsplanen skal være et funksjonelt verktøy. I det ligger det at planen konkret må beskrive

- potensielle farer
- tiltak av forebyggende og/eller akutt karakter
- plassering av ansvar for gjennomføring av tiltak
- tidsrammer for gjennomføring

Planens oppbygging og innhold vil være bestemt av ressurstilgang og lokale behov. Dessuten bør den være oversiktlig og enkel. Rask tilgang på nødvendige opplysninger er viktig, særlig i akutte situasjoner. Vi vil likevel anbefale at planen inneholder en *tekstdel* og en *kartdel.* Tekstdelen bør være relativt fyldig. Dersom det er ressurser til å utarbeide et tillegg med kartoversikt, vil det være til god hjelp. Under er beskrevet en mal for planens innhold.

6.1 Tekstdel

Tekstdelen bør inneholde følgende:

- Grunnlagsdel
- Tiltaksdel
- Lover og forskrifter

6.1.1 Grunnlagsdel

Grunnlagsdelen er vesentlig for en rask oversikt over historikk og omfang av beitebruken i kommunen. Den behøver ikke være omfattende, men eksempelvis inneholde:

- kort historikk over beitebruken i kommunen
- oversikt over beitelag/beitebrukernes organisasjoner i kommunen, lag og institusjoner
- tapsoversikt (tabellarisk oversikt over eks. siste 15-20 år, helst med fordeling på årsak)
- kjente konflikt-/problemområder lokalt
- annet spesifikt lokalt

6.1.2 Tiltaksdel

Tiltaksdelen er planens konkrete handlingsrettede del. Det dyrevelferdsmessige aspektet er overordnet, og i tiltaksdelen utformes konkrete tiltak som er iverksatt eller kan iverksettes ved behov. Tiltakene er både en synliggjøring av hva som faktisk eksisterer av beredskap og eventuelle nye tiltak av forebyggende eller akutt karakter. Konkrete og lokalt tilpassede tiltak, med ansvarsplassering og tidsrammer gir et godt utgangspunkt for bruk av planen. For beitebrukerne vil mye av denne delen være selvfølgelig, fordi det som regel finnes gode, innarbeidede rutiner av forebyggende karakter. Forutsetningen for å kunne ha en beredskap som kan takle akutte situasjoner er at det forebyggende apparatet er best mulig. Tiltaksområdene kan søke å følge en års-syklus og utarbeides som en sjekkliste. I tillegg til beskrivelse av de enkelte områdene, tiltak og ansvarsplassering, kan en også ha referanser til lov- og forskriftsverk der det er mulig.

En slik sjekkliste er ingen fasit, og må tilpasses lokale forhold. Følgende momenter bør inn i sjekklisten:

a) Gjerder, samlekve:

Gjerder i utmark og innmark, samlekve, sankefeller, bruer, sperregjerder og saltplasser i beiteområder kontrolleres. Kontrollen skal avdekke at dette ikke utgjør noen fare for beitedyr og vilt, samtidig som behov for eventuelt tyngre vedlikehold eller nyanlegg registreres. Mange steder er man i gang med kartlegging av gjerder i utmark og den tilstand disse er i. En slik kartlegging kan foregå gjennom eget prosjekt eller som en kontinuerlig registrering når en likevel utfører andre arbeidsoppgaver (vårbefaring av beiteområde, ved vanlig tilsyn/inspeksjon av dyr o.l.). Noen steder er det innført rutiner der mangler ved gjerdehold blir påtalt gjennom et standardbrev til gjerdeeieren. I enkelte kommuner har kommunen engasjert seg i forhold til informasjon om gjerde og vedlikehold av dette ut fra grannegjerdelova. Det er og eksempel på at kommuner utarbeider egne gjerdeplaner/-regler i forbindelse med hyttefelt.

Tiltak utover kontroll, tidsplan for gjennomføring av tiltak og plassering av ansvar konkretiseres. Ansvarlig for det enkelte gjerdes tilstand er i utgangspunktet gjerdeeier/den som har gjerdeplikt for (jf. grannegjerdelova §§ 3 og 5).

b) Bygningsmasse i beiteområdet

Ulike typer bygninger i utmark kan representere en potensiell fare for beitedyr. Enkelte bygninger kan være i så dårlig stand at dyr kan sette seg fast eller skade seg. En like stor risiko er bygninger som ikke er forsvarlig avstengt. Også åpninger under bygninger bør kontrolleres. Alle som bruker eller eier bygningsmasse i utmark er ansvarlige for at denne ikke representerer fare for dyreliv i området (jf. dyrevelferdsloven § 15).

c) Andre kjente faremomenter (alveld, skårfeste, påkjørsler, søppel o.l.)

Avhengig av lokale forhold finnes ofte kjent og årviss problematikk som bør gjenfinnes på sjekklisten. Eksempler på dette er alveld, flått, fluemark, skårfeste, farlige myrer, vann og skrenter, påkjørsler på vei og jernbane o.l. Effektive tiltak mot slik problematikk kan ofte være vanskelig eller umulig å iverksette. Det er likevel vesentlig at slike fareområder omtales i sjekklisten, samt de tiltak som kan iverksettes. Mange typer søppel og avfall i utmarka kan også være farlige for beitedyr. Her vil i utgangspunktet alle som ferdes i utmarka være ansvarlige (jf. dyrevelferdsloven § 3, forskrift om velferd for småfe §§ 4 og 26).

d) Kartlegging av reservearealer

Det er viktig at det utarbeides en oversikt over alternative areal som kan brukes til beiting dersom det skulle være behov for akutt skifte av beiteområde. Slike areal kan enten være ubrukte utmarksområder eller innmark som raskt kan omdisponeres til beitebruk. Det er flere tilnærmingsmåter til en slik kartlegging. Erfaringer fra områder som har fått akuttbehov for innmarksareal har vist at direkte forespørsler fra beitebrukere til nabobruk e.l. har vært vellykket. Forespørselen er da ofte foretatt på våren eller i løpet av vekstsesongen. Å foreta en grov kartlegging med denne metoden kan være en god start, avhengig av hvilket presisjonsnivå en har ønske om. Dersom det ikke har oppstått et akuttbehov, kan kommunen/landbruksmyndigheten sette opp en oversikt gjennom en ren kartgjennomgang eller basert på sin lokalkunnskap. En slik oversikt vil reflektere et potensiale, uten hensyn til hver enkelt grunneiers synspunkt. Siden kan en gjennomføre en mer reell forespørsel til aktuelle grunneiere om villighet til å stille aktuelle areal til disposisjon i en gitt situasjon. Dette

vil gi en mer realistisk oversikt, men det er vesentlig at en skiller mellom en slik forespørsel og en eventuell kontraktsinngåelse. Kjøreregler for en slik tilnærming må drøftes. Form og innhold på standardkontrakter for leie av areal bør også drøftes, slik at det i noen grad er forberedt.

Uavhengig av form for tilnærming, bør en bl.a. ta hensyn til:

- arealbehov ved ulike tidspunkt i beitesesongen for nedsanking gjerdebehov (permanente gjerder, flyttbare elektriske gjerder osv.)

e) Rovvilt

Her er det forskjellige tiltak som kan bidra til å dempe skadepotensiale og konfliktomfang. Hva som er aktuelt å gjennomføre av forebyggende tiltak og strakstiltak kan variere. Det er bl.a. avhengig av rovviltart, hvor beiteområdet er, samt fra dyreeier til dyreeier og fra sesong til sesong. Enkelte forebyggende tiltak er ikke prioritert mht. tildeling av midler fra fylkesmannen (jf. forskrift for tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak (FKT-midler)). Relativt høyt kostnadsnivå og begrenset tilgang på statlige midler kan ofte være bestemmende for hva som kan iverksettes.

Beitelag eller hver enkelt dyreeier vurderer aktuelle forebyggende tiltak i etterkant av hver sesong. Dersom en skal søke om FKT-midler fra fylkesmannen er fristen for slik søknad 15. januar. En bør uansett foreta en ny, konkret vurdering av tiltak før beiteslipp om våren, sett i lys av rovviltaktivitet og evt. rovviltsporing i løpet av vinteren. Mange kommuner er involvert i rovviltforvaltningen, og derigjennom også i forebyggende tiltak. Her bør beitebrukere og kommune drøfte hvilke typer forebyggende tiltak som er mulig å gjennomføre både på prinsipielt og praktisk grunnlag, for å komme frem til omforente løsninger.

Andre momenter som bør drøftes er:

- God dialog med lokalbefolkning, turgåere, jegere osv. Oppfordre folk til å melde fra om observasjoner av syke/skadde dyr og kadaverfunn.
    - Sette opp tilsynsplakater slik at allmennheten enkelt får tak i bonden/beitelaget

- Generelle varslingsrutiner innen beitelaget
    - Skaffe oversikt over kontaktpersoner (telefonnummer)
- Utrykningsplan ved akuttbehov
    - Varslingsrutiner
    - Telefonlister (SNO, FM, Skadefellingsleder, kommunal kontaktperson osv.).
- Fullmaktsbrev til andre personer i forhold til nødverge. Forslag til avtaler: http://nsg.no/standardavtaler-og-arbeidstegninger/category658.html
- Søknadsrutiner skadefelling
    - SNO (evt. annen statlig kontaktperson) og skadedokumentasjon
    - Lage ferdig mal for søknad om fellingstillatelse
    - Andre momenter som bør drøftes er:
        - Kommunens involvering i søknader om skadefelling
        - Bruken av det kommunale skadefellingslaget
- Rapporter inn alle kadaver (selv de som blir vurdert til å ikke kunne dokumenteres tatt av rovvilt)
- Rapportere inn spor/ynglinger/ekskrementer for DNA-analyse til Rovdata
- Anmode om uttak av lisenskvotene
- Vurdere evt. tyngre forebyggende tiltak og søknader om FKT- midler
    - Teknologisk overvåkningsutstyr
    - Rovviltsikkert gjerde
    - Kadaverhund
    - Forsinket beiteslipp om våren eller tidlig hjemsanking om høsten
    - Muligheten for andre beiteområder hvis akutt forflytting av sau
    - Omstilling
- Søknadsfrist for erstatning for tap som skyldes fredet rovvilt er 1. november

f) Båndtvang

I Norge er det generell båndtvang for hund i perioden fra og med 1. april til og med 20. august (jf. hundeloven § 6). I mange kommuner er det i tillegg lokale bestemmelser om båndtvang for hund. Hund som jager bufe kan avlives på stedet dersom det ikke lar seg gjøre å stanse den på annen måte (jf. Hundeloven § 15). I enkelte kommuner kan det være lokale forskrifter på dette området.

Beitelag, faglag, lokallag av NSG og kommune oppfordres til å utarbeide og spre informasjonsmateriell til ulike målgrupper om de lokale båndtvangbestemmelsene. Til syvende og sist er det den enkelte hundeholder som har ansvaret for hunden, og plikter å sørge for at hunden eller hundeholdet ikke skaper utrygghet for andre (jf. hundeloven § 3).

g) Kontroll og vurdering av beite- /slipptidspunkt

For vurdering av beiteforhold og slipptidspunkt har de fleste beitelag og kommuner godt innarbeidede rutiner, noen steder kombinert med lokale bestemmelser. Der slike ikke finnes, eller det er konflikter av noen art, er en omforent nedfelt praksis i beredskapsplanen viktig.

h) Helsetilstand hos beitedyr ved vårslipp

Selv om hver enkelt beitebruker er ansvarlig for egne dyr og deres helsetilstand ved slipp om våren, er momenter som bør gjennomdrøftes følgende:

- Klauvpleie
- Snylterbehandling/vaksine
- Evt. omforente kriterier for dyr som kan slippes/ikke slippes
- Evt. ekstern kontroll av den enkelte besetnings helsetilstand
- Generell smittevernberedskap

Enkelte besetninger har selvpålagt veterinærgodkjenning av helsetilstanden før slipp. Andre gjennomfører kontroll i beitelagsregi.

i) Sanking

Her skal stå planlagt sanketidspunkt i de ulike beitelag/beiteområder. Det er uansett viktig at sanking av beitedyr skjer til rett tid i forhold til vær- og beiteforhold, og at den organiseres slik at alle husdyr i et beiteområde letes opp (jf. forskrift om velferd for småfe, § 27).

j) Tilsyn

Tilsynsfrekvens, organisering og annen tradisjonell beredskap konkretiseres. Alle husdyr skal ha regelmessig og dokumentert tilsyn på utmarksbeite. Kravet i forskrift

om tilskott til organisert beitebruk er at beiteområdet blir inspisert minst en gang pr. uke (jf. forskrift om velferd for småfe, § 19 og Europarådskonvensjonen for beskyttelse av produksjonsdyr i landbruket). For å lette tilsynet kan man bruke tiltak som dødsvarsler, saltsteinsavleser, radiobjeller og kodemerking (bjelleslips) osv. Tilsynsplakater skal ha informasjon om kodemerking.

k) Varsling

Når det oppdages syke, skadde eller døde beitedyr må det varsles om dette så raskt som mulig. Det gjelder også dersom det oppdages noe som kan være en fare for beitedyra, som løse hunder og rovvilt, eller annet som kan oppfattes som unormalt. Ved siden av et optimalt tilsyn er et godt etablert varslingssystem avgjørende for iverksetting av ytterligere tiltak. Det beste ville være om en etablerte en vaktsentral med ett bestemt telefonnummer. Beitelag, faglag og/eller kommune kan så gå sammen om å organisere ”vaktordning” på dette telefonnummeret, slik at skaderapporter kommer frem umiddelbart. Det kan også være at det i noen områder eksisterer et vakt- eller varslingssystem som det er mulig å koble seg på. Det er eksempel på at der dette har vært mulig, fungerer det svært godt. Meldinger som mottas blir sendt videre til rette personer med en gang. I tillegg til positiv effekt av umiddelbar videreformidling, virker også systemet positivt på de som melder fra: gjennom å oppleve å bli hørt umiddelbart vet en at det nytter å melde fra. Dette skaper også grunnlag for at flere kan se nytten av å melde fra.

I de fleste områder vil det være nyttig å utarbeide og spre informasjonsmateriell til andre som ferdes i utmarka. Dette kan for eksempel være i form av plakater som slås opp på grinder, turisthytter og lignende med en kort oppfordring om at skadde/syke/døde dyr meldes inn snarest mulig, og hvor det skal varsles. I utgangspunktet har alle som ferdes i utmark plikt til å melde fra om syke og skadde dyr (dyrevelferdsloven §§ 4 og 5).

l) Informasjon til allmennheten

Det er viktig å nå allmennheten for å forebygge konflikter og bedre dyrenes beitesesong. Informasjonen kan man formidle på forskjellige måter:

- Slippetidspunkt og sanketidspunkt – via lokalavis og internett

- Båndtvang
    - Plakat NSG
- Tilsynsplakater NSG og varslingsplikt
- Kodemerking – informasjonen om kodene påføres tilsynsplakatene
- «Lukk grinden» - plakat
- Kart over beiteområder

m) Transport

Transportmidlet skal være godkjent av Mattilsynet (jf. forskrift om transport av levende dyr). Vær også oppmerksom på at det er forbudt å føre småfe fra et fylke til et annet unntatt når dyra føres direkte til slakteri (jf. forskrift om bekjempelse av dyresykdommer). Tiltak for kontroll/godkjenning bør gjøres samråd med Mattilsynet.

n) Radioaktivitet

Radioaktivt beitegras etter utslippet fra Tsjernobyl i 1986 er fortsatt et problem i mange beiteområder. Aktuelle tiltak er bruk av saltslikkestein og spesialtilpasset kraftfôr og/eller nedfôring.

Hvis enkelte beiteområder erfaringsmessig har store becquerelverdier, bør det vurderes å benytte alternative beiteområder der det er mulig. Videre bør tidligsanking vurderes dersom et område erfaringsmessig avgir store mengder becquerel på slutten av beitesesongen (ofte forbundet med sopptilgangen).

Tiltak må gjennomføres i samråd med Mattilsynet (Regionkontoret) og fylkesmannens landbruksavdeling.

o) Opprettelse av beiteutvalg

Beiteutvalget (se omtale under pkt. 4) er den arena der næring, kommune og andre impliserte jevnlig møtes for evaluering og rullering av planen, samt eventuelle andre utmarksrelaterte drøftinger. Møtehyppighet vil variere, men i utgangspunktet vil det være naturlig med to årlige møter – ett før og ett etter endt beitesesong.

Der beiteutvalg ikke er opprettet, vil opprettelsen av et slikt utvalg være en naturlig del på tiltakslisten. Videre bør møteplan for utvalget finnes her.

p) Annet, lokale forhold, nye forhold

Andre forhold som ikke fanges opp av sjekklisten over, men som kan være nødvendig å omtale.

Tiltaksdelen kan settes opp som et skjema. På neste side er det vist hvordan dette kan gjøres. Det vil være et supplement til en ren tekstdel, idet den gir en kort og rask oversikt over planens innhold. Den bør inneholde en hensiktsmessig beskrivelse av områder som skal sjekkes, konkret beskrivelse av tiltak samt ansvarsplassering:

KARTLEGGING	TILTAK	ANSVAR	FRIST
a) Gjerder, samlekve	(eks: - Hver enkelt gjerdeeier sjekker egne gjerder årlig - Statsallmenning: Fjellstyret har årlige sjekkrunder)	(eks: - Gjerdeeier - Fjellstyret)	
b) Bygningsmasse i beiteområdet			
c) Andre kjente faremomenter (eks. alveld, skårfeste, påkjørsler o.l.)			
d) Kartlegging av reservearealer			
e) Rovvilt			
f) Båndtvang			
g) Kontroll og vurdering av beite/slipptidspunkt			
h) Helsetilstand hos beitedyr ved vårslipp			
i) Sanking			
j) Tilsyn			
k) Varsling			
l) Info til allmennheten			
m) Transport			
n) Radioaktivitet			
o) Opprettelse av beiteutvalg			
p) Annet, lokale forhold/nye forhold			

6.1.3 Aktuelle lover, regler, forskrifter

For hvert punkt i tiltaksdelen er det referanser til konkrete paragrafer i ulike sentrale lover og forskrifter. Ordlyden i de viktigste paragrafene kan være nyttig å ha med i planen, og er gjengitt under. De kan enten stå i et eget kapittel, som her, eller legges ved til slutt i planen.

Ad a) Gjerder, samlekve, bygninger:

Grannegjerdelova (''gjerdeloven'') § 3:

''Grannegjerde skal vera såleis laga og vedlikehalde at det ikkje er farleg for folk eller husdyr.

Det må ikkje gjerast såleis at det løyner bort eller skader noko delemerke…().

Grannegjerdelova § 5:

''Når grannegjerde ikkje vert halde oppe lenger, skal grannane taka bort gjerde eller gjerderestar som kan vera farlege for folk eller husdyr. Så langt grannane ikkje har ansvar for kvart sitt stykke, skal dei dele kostnadene med å taka gjerdet eller gjerderestane bort i same høve som den skyldnaden dei hadde til å halde gjerde på den tida dette vart lagt ned. Tvist etter denne paragrafen kan avgjerast med skjøn.''

Dyrevelferdsloven § 15:

Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger

«Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger skal utføres eller oppføres og holdes ved like slik at dyr ikke utsettes for fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal ikke brukes piggtråd i gjerde for å regulere dyrs ferdsel.

Den som er ansvarlig for bygningen, gjerdet og innretningen, skal føre nødvendig tilsyn med disse og gjennomføre nødvendige tiltak for å kunne oppdage, forebygge og avhjelpe fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om bygninger, gjerder o.l., herunder om forbud mot og fjerning av slike, samt om unntak fra forbudet mot å bruke piggtråd i gjerde.»

Ad c) Andre kjente faremomenter:

Dyrevelferdsloven § 3:

Generelt om behandling av dyr

«Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger».

Forskrift om velferd for småfe § 4:

Generelle krav

«Småfe skal behandles forsvarlig og omsorgsfullt, og det skal tas hensyn til dyrenes mentale og fysiologiske behov. Småfe skal beskyttes mot fare for unødig lidelse».

Forskrift om velferd for småfe § 19:

Tilsyn og stell

«()… Dyr som holdes på utmarksbeite, skal sees etter minst en gang pr. uke i områder uten særskilt risiko.

Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er…()».

Forskrift om velferd for småfe § 26:

Forebyggende tiltak

«Dyr som ikke holdes i bygninger skal, når det er nødvendig og mulig, beskyttes mot rovdyrangrep, helsefare, underernæring, trafikkskader m.m.».

Ad d) Rovvilt:

Naturmangfoldloven § 17:

Alminnelige regler om annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

«()… Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt under direkte angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe.

Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn over tid har vært klart over bestandsmålet, skal Kongen gi forskrift om adgang for eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, til å avlive jerv, gaupe og bjørn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris.

Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn over tid har vært klart under bestandsmålet, eller ekstraordinære bestandsmessige forhold tilsier det, skal Kongen oppheve adgangen til avliving.

Avliving og forsøk på avliving etter annet og tredje ledd skal straks meldes til politiet. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsen i annet ledd annet punktum for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.

Avliving for å hindre at et dyr lider unødig er tillatt i samsvar med lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven). Det samme gjelder avliving for å bekjempe smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser i samsvar med lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven)».

Naturmangfoldloven § 17a

Rovdyrsikkert hegn

«Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive rovdyr som befinner seg i rovdyrsikkert hegn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund. Hegnet må tilfredsstille kravene til rovdyrsikkert hegn fastsatt av myndigheten etter loven.

Avliving og forsøk på avliving skal straks meldes til politiet. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsen i første ledd første punktum for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.

Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, skal ved grunn til mistanke om at rovdyr befinner seg i rovdyrsikkert hegn straks varsle myndigheten etter loven».

Forskrift om velferd for småfe § 26:

Forebyggende tiltak

«Dyr som ikke holdes i bygninger skal, når det er nødvendig og mulig, beskyttes mot rovdyrangrep, helsefare, underernæring, trafikkskader m.m.».

Forskrift om forvaltning av rovvilt § 9:

Fylkesmannens myndighet til iverksetting av betinget skadefelling

Annet ledd:

«()… *Tilfeller hvor det nylig har skjedd angrep som også ligger an til å fortsette, og som samlet sett er å betrakte som vesentlige, ligger i kjernen av bestemmelsens virkeområde. Hvor det har skjedd skade i det aktuelle området for lengre tid tilbake, typisk sist beitesesong, vil det også være hjemmel til å fatte fellingsvedtak forutsatt at øvrige omstendigheter åpner for dette*…()»

Naturmangfoldloven § 19:

Erstatning for tap og følgekostnader når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt

"Når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt, yter staten full erstatning for tapet og følgekostnadene i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Kongen kan også gi forskrift om tilbakekreving av uriktig utbetalt beløp."

Forskrift om erstatning for tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt § 7:

Undersøkelse som konstaterer rovvilttap

"Det skal ytes erstatning når husdyr er gjenfunnet og undersøkelse foretatt av fylkesmannen eller den Miljødepartementet bestemmer, viser en sannsynlighetsovervekt for at dyret er drept eller skadet av rovvilt."

Dyrevelferdsloven § 31:

Kompensasjon

«Ved inngripende vedtak om beiterestriksjoner grunnet rovvilt etter § 30, har dyreeier rett til økonomisk kompensasjon. Kongen kan gi nærmere forskrifter om rett til, vilkår for og utmålinger av slik kompensasjon».

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskade og konfliktdempende tiltak

Formål for forskriften:

«Målsettingen med tilskuddsordningen er å sikre iverksettelse av effektive forebyggende tiltak for å begrense de skadene rovviltet kan forårsake på

produksjonsdyr i landbruket, samt konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper. Landbruks-, dyrevelferd- og miljøvirkemidler skal samlet bidra til måloppnåelsen».

Ad e) Båndtvang:

Hundeloven § 6:

Sikring av hund ved båndtvang m.m.

«I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at den ikke kan jage eller skade storfe, sau, geit, fjørfe, rein, hest eller vilt, her under viltets egg, reir og bo.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet…()»

()… *e) i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når storfe, sau, geit eller hest normalt går ute, eller*…()»

()… *Ved fastsettelse av båndtvang etter bokstav e og f kan båndtvang bare innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter*…()

()… *Der beite, natur- og rekreasjonsområder berører flere kommuner, bør disse samordne sine forskrifter. Kommunens innføring av båndtvang etter bokstav f kan påklages til fylkesmannen*…()»

Hundeloven § 9:

Unntak fra sikringsreglene

"Båndtvang fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for

a) hund når den brukes i reindrift,

b)dressert bufehund når den brukes til å vokte storfe, sau eller geit…()*"*

Hundeloven § 14:

Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv.

«()… b) *Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr som beiter lovlig, eller når hunden uprovosert angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier,*

innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer…()*».*

«()… *d) Enhver kan på stedet avlive en hund som påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person vesentlig skade, dersom hunden fortsatt utgjør en klar fare. Det samme gjelder hvis hunden har voldt vesentlig skade på tamrein, husdyr, hunder eller hjortevilt, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholder disponerer*...()*.*

Hundeloven § 15:

Hund som utgjør klar fare for husdyr, tamrein og hjortevilt

«En hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i båndtvangstid og utgjør en klar fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse. Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, kan vedkommende om nødvendig avlive hunden på stedet».

Hundeloven § 10:

Løse hunder

«()… *Hunden skal leveres til hundeholderen, dersom denne er til stede. Dette gjelder ikke dersom hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hunden ikke blir levert til hundeholderen, skal den snarest leveres til politiet*…()».

Ad f) Kontroll og vurdering av beite/slipptidspunkt:

Beitelova § 13:

Beiteregulering

«Når kommunen gjer framlegg om det og fylkesmannen har hatt høve til å seia si meining, kan departementet setja forbod mot all beiting eller beiting med visse slags husdyr i nærare oppgjevne skogsmarkområde i kommunen i tidsrommet 1. oktober – 24. juni eller i ein bolk av dette tidsrommet.

På same måte kan departementet gjeva førerett for beiting i nærare oppgjevne utmarksområde».

Forskrift om velferd for småfe § 24:

Mosjon, uteområde og klima

«Småfe skal holdes på egnet beite minst 16 uker i året med mindre klimatiske eller andre dyrevernmessige forhold er til hinder. Småfe skal når forholdene ligger til rette for det gis adgang til uteområder også utenom ordinær beitesesong.

Driften skal være tilpasset de klimatiske forhold».

Ad g) Helsetilstand hos beitedyr ved vårslipp:

Forskrift om velferd for småfe § 25:

Slipp og hold av småfe på utmarksbeite

«Ved slipp og hold på utmarksbeite skal eier eller annen med ansvar for dyrene, sikre at:

a) *samtlige dyr har god helsetilstand og er i forsvarlig hold,*
b) *avkom er sammen med mordyr og er i god stand til å holde følge med mora,*
c) *avkom som slippes med mordyr uten tilstrekkelig melkeproduksjon, er eldre enn 6 uker og tar til seg nok fôr til å sikre utvikling og vekst,*
d) *avkom som slippes uten mordyr, er eldre enn 8 uker, er i følge med voksen sau og tar til seg nok fôr til å sikre utvikling og vekst, og*…()*"*

Ad h) Sanking

Forskrift om velferd for småfe § 27:

Hjemsanking om høsten

«Dyreeier har ansvar for at småfe på utmarksbeite hentes hjem i god tid før det ventes frost eller snøfall om høsten».

Ad i) Tilsyn:

Forskrift om velferd for småfe § 19:

Tilsyn og stell

”()… *Dyr som holdes på utmarksbeite, skal sees etter minst en gang pr. uke i områder uten særskilt risiko.*

Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er…()*”*

Dyrevelferdslova § 15

”()… *Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger*
Den som er ansvarlig for bygningen, gjerdet og innredningen, skal føre nødvendig tilsyn med disse og gjennomfører nødvendige tiltak for å kunne oppdage, forebygge og avhjelpe fare for unødige påkjenninger og belastninger…()*”*

Forskrift om velferd for småfe § 26

Forebyggende tiltak
«Dyr som ikke holdes i bygninger skal, når det er nødvendig og mulig, beskyttes mot rovdyrangrep, helsefare, underernæring, trafikkskader m.m.»

Beitelova § 6

Ansvar for husdyr
«Eigar og innehavar av husdyr skal syta for at husdyr ikkje kjem inn på område der eigaren eller innehavaren ikkje har rett til å la dyra vera. Sama skyldnaden har den som for eigaren eller innehavaren har tilsyn med husdyr. Med husdyr menar ein i denne lova hest, storfe, sau, geit og fjørfe unnanteke duer».

Forskrift om tilskott til organisert beitebruk § 6 pkt. 5

- (Denne forskrift er under endring, uvisst når ny forskrift vil foreligge)

”Laget (beitelaget) skal organisere effektivt og forsvarleg tilsyn og sanking av eigne og andre sine dyr i laget sitt område, tilpassa lokale forhold. Beiteområdet skal inspiserast minste ein gong pr. veke, slik at unormale tilhøve blir oppdaga og nødvendige tiltak blir sett i verk.”

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak § 5

Som direkte tapsreduserende tiltak regnes:
b) Utvidet tilsynsaktivitet i kombinasjon med andre tiltak
Utvidet tilsynsaktivitet alene skal ikke støttes økonomisk, men kan støttes ved

- *bruk av vokterhund*
- *planlagt utvidet tilsyn som en nødvendig del av tiltak nevnt i § 5 a)*
- *kortvarig intensivt tilsyn som utføres kveld, natt og morgen når det er oppdaget rovdyrskader og i kombinasjon med bruk av f. eks. kadaverhund eller nattkve.*

European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes" article 7 pkt. 1:
"1. The condition and state of health of animals shall be thoroughly inspected at intervals sufficient to avoid unnecessary suffering and in the case of animals kept in modern intensive stock-farming at least once a day…()*"*

European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes – Recommendation Concerning Sheep, article 6:
"1. The flock shall be inspected thoroughly at least once a day, except where sheep are kept outside in safe extensive conditions and in clement weather when the frequency of inspection may be reduced but should be at least once a week. However, these inspections shall be more frequent than once a day or once a week when the welfare of the animals may be at risk, in particular at lambing time, after shearing or dipping, where there is a substantial risk of fly strike or attack by predators, and where management or other conditions change significantly. Such inspections shall be made independently of any automatic surveillance equipment and for this purpose a source of light shall be available.

2. Thorough inspection of a flock does not require each animal to be examined individually. Individual examination shall be required whenever the overall inspection suggests this is necessary… ()*"*

Ad j) Varsling:

Beitelova § 8:

Ansvar for husdyr

«()… *Den som har fått husdyr inn på sin grunn i strid med § 6 kan setja dyret inn. Han skal snarast råd er, og seinast innan 3 dagar, melda frå til eigaren eller innehavaren om at dyret er sett inn. Veit han ikkje kven eigaren eller innehavaren er og får han heller ikkje greie på det, skal han varsla politiet snarast råd er. Politiet skal freista få greie på kven eigaren eller innehavaren er og skal om turvande med oppslag, lysing i blad eller på annan måte gjere kjent at dyret er sett inn».*

Dyrevelferdsloven § 4:

Hjelpeplikt

«Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt det er mulig hjelpe dyret. Dersom dyret er et dyr fra dyrehold eller storvilt, og det ikke er mulig å yte god nok hjelp, skal eieren eller politiet varsles umiddelbart…()*".*

Dyrevelferdsloven § 5:

Varsling

«Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet… ()

Enhver som får kjennskap til at et større antall ville eller forvillede dyr er utsatt for sykdom, skade eller annen lidelse utenom det normale, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet».

Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer § 11:

Varselplikt som ledd i overvåkning

"Som ledd i overvåkningen av TSE hos storfe, hjort og småfe skal:

1) dyreholder, praktiserende veterinær, dyretransportør eller annen som har ansvar for dyrene snarest varsle det lokale Mattilsynet eller når det gjelder punkt b; den det lokale Mattilsynet har inngått avtale om prøvetaking med, om:

a) levende, avlivede eller døde storfe, hjort eller småfe som viser eller har vist nevrologiske eller atferdsmessige forstyrrelser eller en gradvis forringelse av

den generelle helsetilstanden som følge av forstyrrelser i sentralnervesystemet. Varslingsplikten gjelder ikke når kliniske undersøkelser, reaksjon på behandling, undersøkelser etter slakting eller laboratorieanalyser før eller etter slakting tilsier at TSE kan utelukkes som årsak.

b) *storfe eldre enn 24 måneder, hjort eldre enn 12 måneder og småfe eldre enn 18 måneder eller som har mer enn to frembrutte permanente fortenner, som har dødd eller blitt avlivet. Varslingsplikten gjelder ikke dyr som har blitt avlivet i forbindelse med en epidemi, for eksempel munn- og klauvsjuke, eller blitt slaktet for humant konsum.*

Matloven § 6:

Forebygging av fare, varsling og iverksetting av tiltak

«()… Virksomheten eller enhver annen har tilsvarende varslingsplikt ved grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser…()*”.*

Forskrift om erstatning for tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt § 4:

Vilkår for erstatning

«Følgende vilkår må oppfylles for å få full erstatning:…()

()*… c. dyreeier har bidratt til at tap avdekkes så tidlig som mulig. Straks et tap- eller skadetilfelle oppdages, skal det gis melding til fylkesmannen eller den Miljøverndepartementet bestemmer for vurdering av årsak*…()*”*

Naturmangfoldloven § 17 a:

Rovviltsikkert hegn

«()*… Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, skal ved grunn til mistanke om at rovdyr befinner seg i rovdyrsikkert hegn straks varsle myndighetene etter loven».*

Ad k) Transport:

Forskrift om transport av levende dyr § 21:

”Transportmiddel som leilighetsvis nyttes til sesongmessig veitransport av dyr til eller fra beite trenger ikke godkjenning etter denne forskrift, men skal være godkjent av Mattilsynet. Slik godkjenning kan gis for inntil tre år av gangen.”

Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer § 13:

"Det er forbudt å føre småfe fra et fylke til et annet unntatt når dyra føres direkte til slakteri.

Mattilsynet kan gi forskrift om forbud mot å føre småfe mellom nærmere definerte soner…()"

Ad l) Radioaktivitet:

Forskrift om soneinndeling i forbindelse med nedfôring pga. radioaktivitet.

Forskrift om velferd for småfe § 26.

Forebyggende tiltak

«Dyr som ikke holdes i bygninger skal, når det er nødvendig og mulig, beskyttes mot rovdyrangrep, helsefare, underernæring, trafikkskader m.m.»

6.2 Kartdel

Kartdelen er ment som et supplement til selve planen, en oversikt over beiteområdene i forhold til de ulike problemstillingene som tas opp i planen. Det må likevel understrekes at det er et viktig supplement. For planlegging, rullering og oppdatering av beredskapsplanens tiltaksdel er kart et uvurderlig hjelpemiddel. Hvilke karttyper en vil bruke og hvor mye arbeid en skal legge i det er bl.a. avhengig av:

- ressurstilgang til produksjon av kart/kartkompetanse
- detaljbehov
- datatilgang/lokale forhold

Norsk institutt for skog og landskap har i samarbeid med Fylkesmennene sine landbruksavdelinger utarbeidet et nytt informasjonssystem med kart og statistiske data, som viser hvor sauen beiter, antall sau pr beitelag, dyretetthet, tapsprosent i ulike beitelag m.m. Les mer på http://www.skogoglandskap.no/. På Kilden kan man finne sitt eget beitelag og de registeringer som er gjort i sine områder: http://kilden.skogoglandskap.no/map/kilden/index.jsp?theme=vegetasjon&mapLayer=VEGETASJON_DEKNING

Det er uansett viktig at kartene gjennomgår den samme årlige oppdatering som tekstdelen.

Et eksempel på kartdel er de kart Øystre Slidre kommune i Oppland har utarbeidet i sitt arbeid med beredskapsplan.
Der består kartdelen følgende 3 kart:
1. Oversiktskart, med angivelse av beitelagsområder, arealstørrelse og ulike grenser (se 6.2.1).
2. Beitebrukskart, med detaljoversikt over beitedyr, trekkruter, slippsteder, setervanger, samt et forenklet berggrunnskart (se 6.2.2).
3. Fare-/konfliktkart, med påtegning av tidligere rovviltdrepte beitedyr, fareområder (skårfeste, myr, trafikk m.m.), områder med fritidsbebyggelse samt et detaljkart med fordeling av radioaktivt nedfall fra Tsjernobyl-ulykken i 1986 (se 6.2.3).

Kartgrunnlaget som er brukt er Statens kartverk N 250 og N 50. Kartene kan skrives ut i format A4/A3 og oppover, med best lesbarhet fra A3 og oppover. Gjengivelsen her kan ikke vise kartenes detaljnivå og skarphet. Dersom en ikke ønsker et slikt detaljnivå og relativt avansert kart som dette, kan alternativt brukes økonomisk kartverk med manuell påtegning. Et eksempel på dette er gitt i 6.2.4.

6.2.1 Eksempel på kart N250: Oversiktskart Øystre Slidre kommune

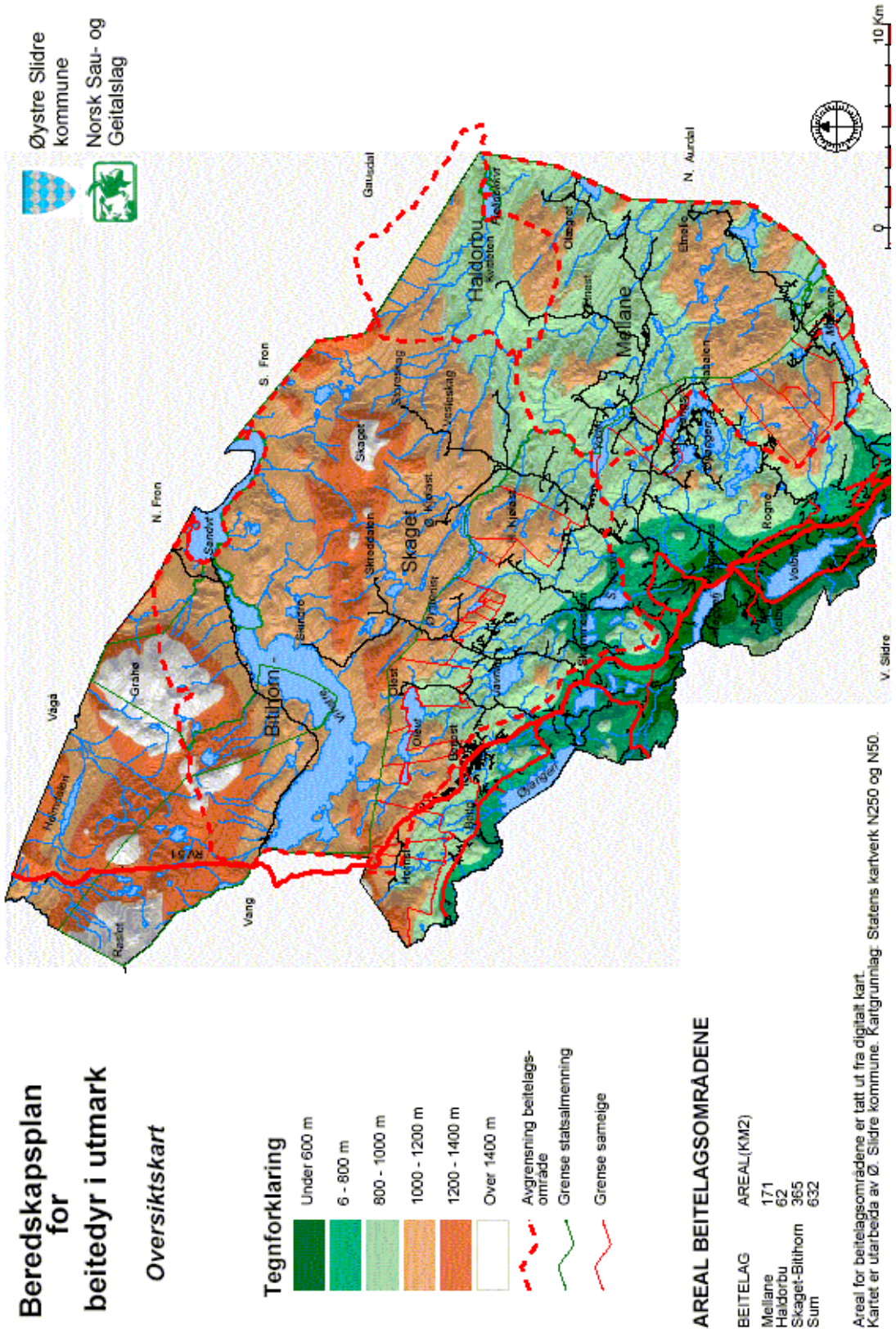

6.2.2 Eksempel på kart N250: Beitebrukskart Øystre Slidre kommune

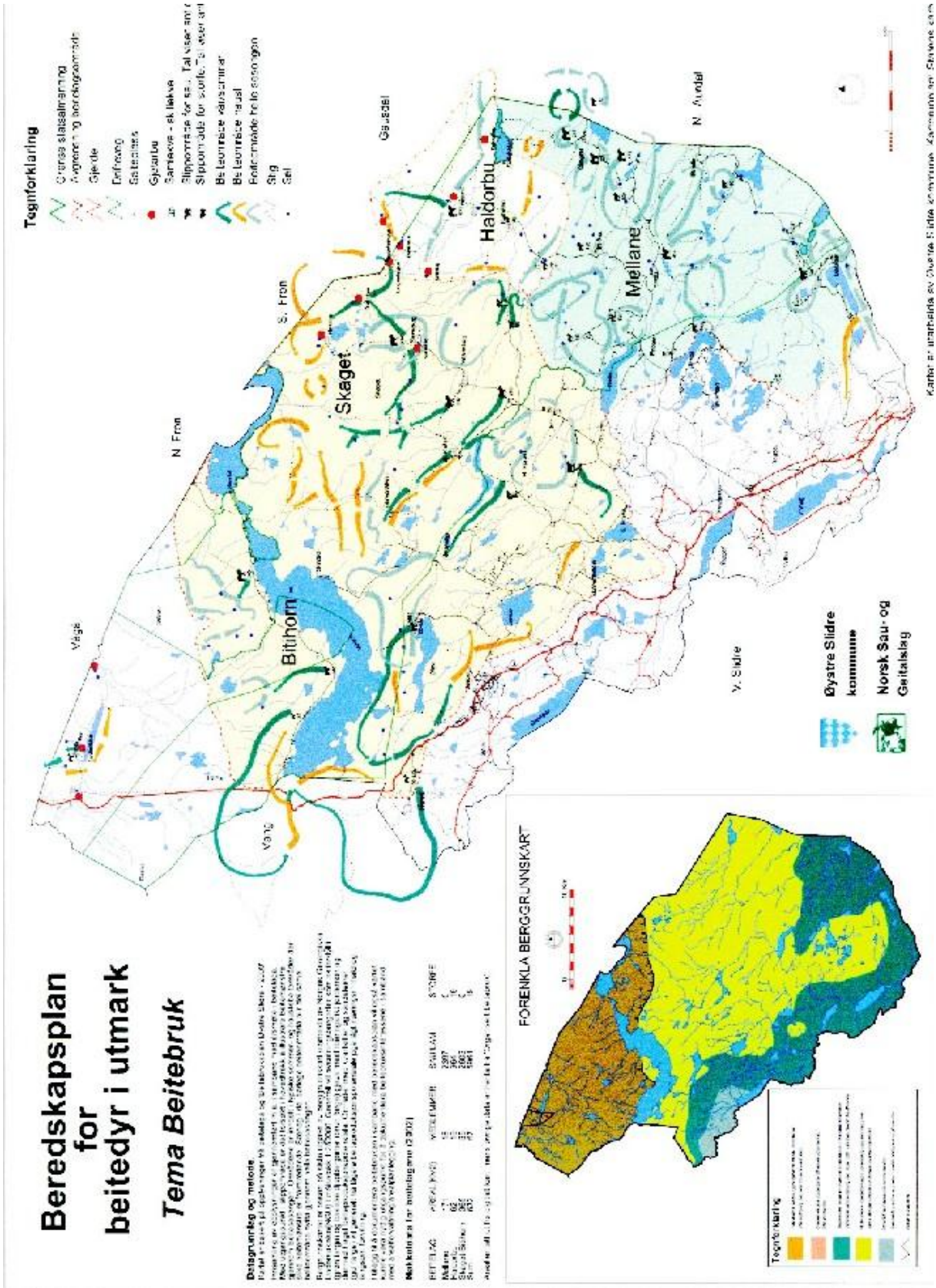

6.2.3 Eksempel på kart N250: Fare- og konfliktkart Øystre Slidre kommune

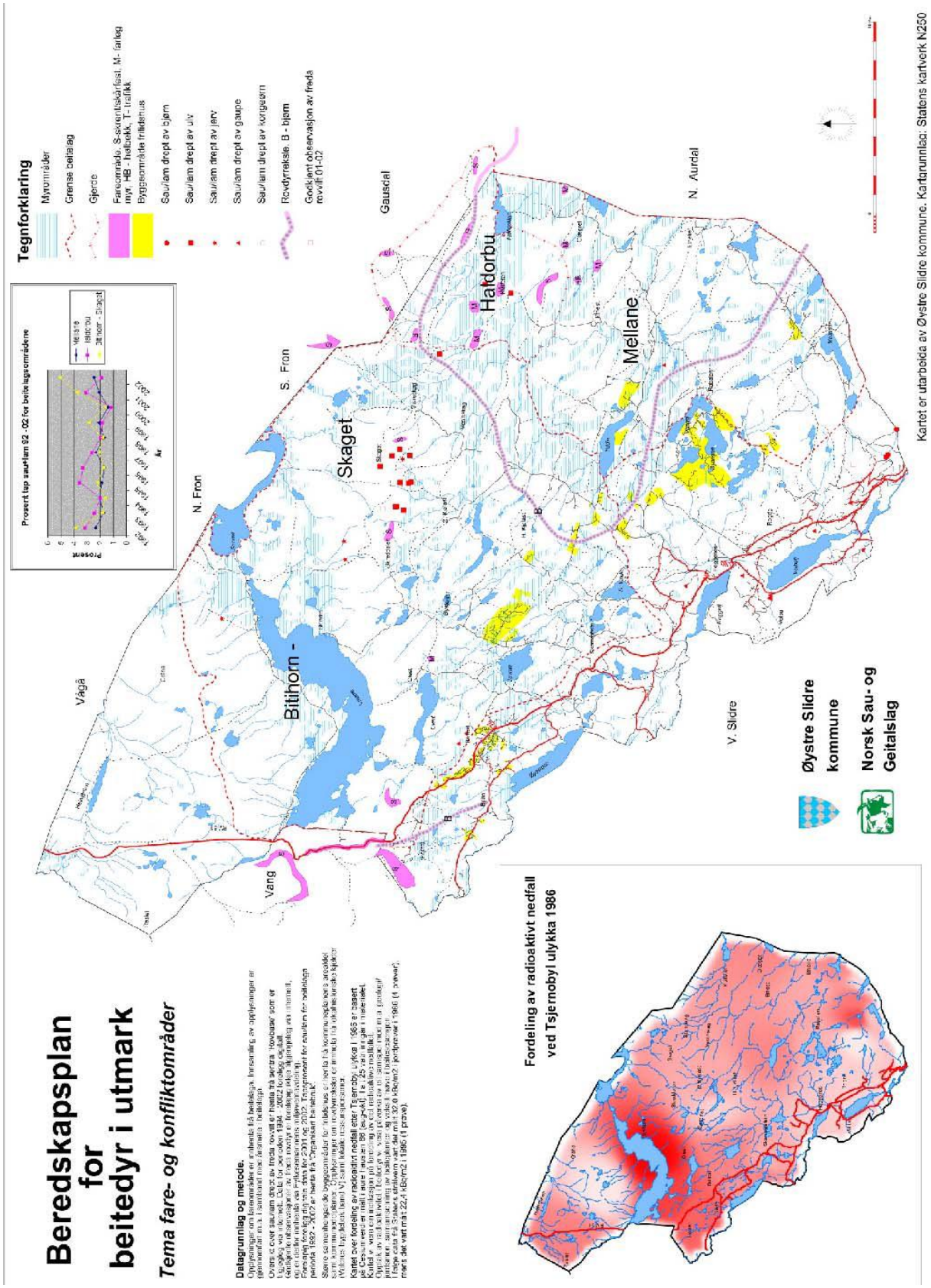

6.2.4 Eksempel på kart N50: Beitelagsoversikt Øystre Slidre kommune

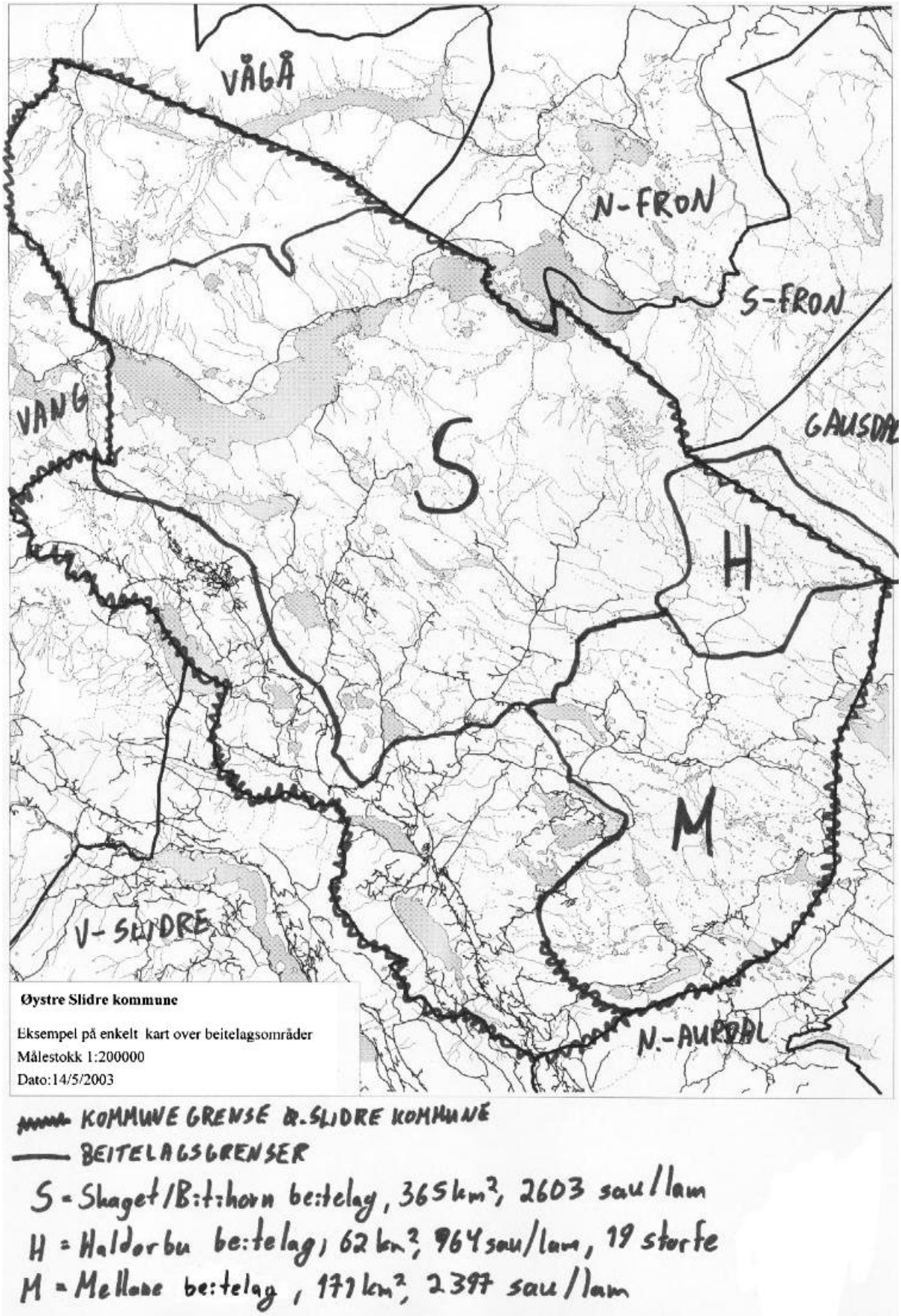

7 Evaluering og oppdatering av planen

En beredskapsplan er en kontinuerlig prosess. Når en plan først er laget, vil årlig evaluering og oppdatering være nødvendig. Dersom en har opprettet et beiteutvalg vil dette arbeidet naturlig høre hjemme der. Andre måter å organisere et slikt arbeid er selvfølgelig mulig, det vesentligste er at en opprettholder kontinuiteten. Som tidligere nevnt er det naturlig med en evaluering etter endt beitesesong. Der en har rovviltskader og ønsker å søke fylkesmannen om midler til forebyggende tiltak, må planlegging av tiltak for neste sesong gjøres før søknadsfristens utgang. Oppdatering av statistisk materiale kan gjøres fortløpende, men erfaringsmessig vil det være lettere å få gjort dette i forbindelse med konkrete planleggingsmøter. Beitenæringen lokalt kan best avgjøre behov for møtehyppighet og i hvilken form dette skal foregå.

Stikkordsmessig bør evaluering og oppdatering inneholde:

- oppdatering av alt statistisk tallmateriale som slipptall, tapstall, beitelagsdata m.m.
- gjennomgang av sjekkliste/tiltaksliste; erfaringer og eventuelle korrigeringer for neste sesong.
- eventuell korrigering av navn på kontaktpersoner, telefonnummer i planen og på eventuelle brosjyrer, plakater o.l.
- oppdatere/korrigere sitat fra lover og forskrifter
- vurdere hvordan rutiner for oppdatering og rullering fungerer
- oppdatere kartdelen

8 Planen er ferdig – hva så?

Beredskapsplanen er et verktøy. Og skal man bruke et verktøy må en ha det for hånden. Når planleggingsfasen er gjennomført og planen er utarbeidet og godkjent, må den gjøres tilgjengelig. Hver enkelt beitebruker bør derfor ha en komplett papirutgave, eventuelt uten kartdelen. Den trykte utgaven bør i tillegg tilrettelegges med tanke på nødvendigheten av en kontinuerlig oppdatering av planen (for eksempel løsbladsystem der de oppdaterte sidene skiftes ut). I tillegg kan planen med fordel gjøres tilgjengelig på Internett, f.eks. på kommunens hjemmesider. Dette vil gjøre det enkelt med private utskrifter av planen etter oppdateringer.

Det er NSG sitt håp at denne malen for utarbeiding av beredskapsplaner vil spore til innsats og aktivitet i alle beitelag. Lykke til!